

УДК 616.36-002

DOI <https://doi.org/10.32782/umv-2025.1.18>

СТАН ЗАХВОРЮВАНOSTІ НА ВІРУСНІ ГЕПАТИТИ А, В, С У РІВНЕНСЬКІЙ ОБЛАСТІ УКРАЇНИ ЗА 2017–2023 РОКИ

Хоронжевська І.С.

кандидат медичних наук,
доцент кафедри громадського здоров'я та фізичного виховання
Національний університет «Острозька академія»
<https://orcid.org/0000-0002-1837-0443>

Юхимчук Ю.М.

здобувачка II магістерського рівня вищої освіти спеціальності «Громадське здоров'я»
Національний університет «Острозька академія»
<https://orcid.org/0009-0003-3457-503X>

Стаття присвячена стану вивчення проблеми поширення вірусних гепатитів А, В і С. Проаналізовано показники захворюваності вірусними гепатитами А, В і С у Рівненській області за 2017–2023 роки. У статті висвітлено стан захворюваності гострими та хронічними вірусними гепатитами до повномасштабної воєнної агресії Росії на територію нашої країни і в період повномасштабної війни. Установлено, що в період повномасштабного вторгнення Російської Федерації на територію України у 2022–2023 роках відмічалось зростання захворюваності вірусними гепатитами в Рівненській області, що потребує посилення епідеміологічного нагляду за цими інфекціями. Результати аналізу можуть бути використані в роботі практичних лікарів і в подальших наукових дослідженнях для прогнозування та моделювання рівня захворюваності.

Ключові слова: вірусний гепатит, захворюваність, поширеність хвороби.

Вступ. Вірусні гепатити А, В, С (далі – ГА, ГВ, ГС) – важлива медико-соціальна проблема сучасного суспільства через широке розповсюдження, високий рівень захворюваності, складність перебігу та важкі наслідки. Це робить проблему вірусних гепатитів однією з найбільш актуальних у медицині та системі громадського здоров'я [3; 12; 13; 15].

Збройні конфлікти та війни у світі сприяють подальшому поширенню інфекційних хвороб. Повномасштабне вторгнення військ РФ на територію нашої країни 24 лютого 2022 р. призвело до росту захворюваності вірусними гепатитами в Рівненській області.

Мета дослідження – проаналізувати структуру та вивчити особливості поширення ГА, ГВ, ГС серед населення Рівненської області за 2017–2023 рр.

Об'єкт і методи дослідження. Об'єкт дослідження – інфекційні захворювання ГА, ГВ, ГС серед населення (на прикладі Рівненської області за 2017–2022 рр.).

У роботі використано аналітичні прийоми епідеміологічного методу, описовий, статистичний і графічні методи. Проведений ретроспективний епідеміологічний аналіз захворюваності населення Рівненської області ГА, ГВ, ГС за 2017–2023 рр.

Для дослідження були використані дані статистичної звітності (форма державної статистичної звітності № 40-здor. «Звіт про роботу Рівненської обласної санітарно-епідеміологічної станції» Рівненського обласного лабораторного центру МОЗ України, ДУ «Рівненський обласний центр контролю та профілактики хвороб МОЗ України», форми державної статистичної звітності № 1 «Звіт про окремі інфекції і паразитарні захворювання» (місячна), № 2 «Звіт про окремі інфекції та паразитарні захворювання» (річна) ДУ «Рівненський ОЛЦ МОЗ України») [4–9].

Результати дослідження та обговорення. Вірусні гепатити – це група інфекційних захворювань, спричинених гепатотропними вірусами, клінічна картина яких здебільшого зумовлена ураженням печінки. Шляхи передачі збудників гепатитів є основою для їх класифікації. ГА належить до групи кишкових інфекцій і має фекально-оральний механізм передачі. Віруси гепатитів ГВ, ГС зумовлюють розвиток парентеральних гепатитів і мають гемоконтактний механізм передачі [4].

Джерелом інфекції ГА є хворі з будь-якими формами гострого інфекційного процесу. Будь-яка людина, не вакцинована й не інфікована раніше, може заразитися ГА. До основних факторів ризику зараження ГА належать: відсутність очищеної та безпечної води, антисанітарія, спільне проживання

з інфікованою людиною, відвідування територій з високим рівнем захворюваності без попередньої вакцинації [2].

Механізм зараження ГВ – гемоконтактний. Джерелом інфекції може бути хворий на ГВ чи носій вірусу. Усі біологічні рідини хворого і вірусоносія містять вірус. Заразитися можна під час переливання інфікованої крові, різних парентеральних маніпуляцій, через незахищений статевий контакт [1]. До груп ризику зараження ГВ належать медичні працівники, хворі відділень гемодіалізу, онкогематології, а також наркомани, гомосексуалісти, працівники секс-бізнесу. Тому своєчасне виявлення хворих та носіїв ГВ надзвичайно важливе в системі протиепідемічних і профілактичних заходів. До профілактичних заходів ГВ належать також контроль за службою крові, регулярне обстеження донорів, використання одноразових систем та інструментів, застосування індивідуальних засобів захисту (рукавички, окуляри) та проведення вакцинації [7].

Найефективніший метод профілактики ГВ – вакцинація. Щеплення проти ГВ у 2000 р. були внесені до Національного календаря профілактичних щеплень і безкоштовні для дітей. Перша доза вакцини проти ГВ вводиться немовляті в перші 24 години життя, друга – у 2 місяці, третя доза вводиться в 6 місяців, що на 96% дозволяє захистити дитину від зараження ГВ. За даними ДУ «Рівненський ОЦКПХ МОЗ», показники виконання щеплень проти ГВ серед дітей віком до 1 року в Рівненській області зросли з 51,5% у 2017 р. до 84,6% у 2022 р. та 91,2% у 2023 р. У таблиці 1 наведені дані про вакцинованих дітей віком до 1 року та дітей, що старше 1 року в Рівненській області за 2017–2023 рр. у відсотковому співвідношенні до запланованих щеплень.

Таблиця 1

Відсоток вакцинованих дітей до 1 року та дітей, що старше 1 року, у Рівненській області за 2017–2022 рр.

Рік	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.
Діти до 1 року, %	51,5	55,7	61,1	74,7	69,9	84,6	91,2
Діти від 1 року і старші, %	51	36,8	32,8	51,2	57,4	64,5	71,4

Джерелом інфекції ГС є хворі на гострі і хронічні форми інфекції, головне значення мають особи з гепатитом, що протікає приховано, а також вірусоносії [8]. Шляхом передачі вірусу ГС може бути інфікування у процесі проведення медичних маніпуляцій з використанням інструментів, забруднених інфікованою кров'ю та її препаратами. Групами ризику захворювань ГС є хворі гемофілією, онкологічні хворі й ті, які перебувають на гемодіалізі. Зараження вірусним ГС відбувається через прийом наркотиків ін'єкційним шляхом, також ризик зараження зростає внаслідок великої кількості сексуальних партнерів.

Профілактичні заходи для блокування джерел інфекції та механізму передачі збудника інфекції в разі наявності вірусного гепатиту С подібні до тих, які використовують за вірусного гепатиту В. Специфічної профілактики в разі вірусного гепатиту С не розроблено [17–19]. Проте своєчасне лікування сучасними противірусними препаратами прямої дії дозволяє в 90–95% випадківвилікувати хронічний ГС.

Результати аналізу показників захворюваності ГА, ГВ, ГС, за даними ДУ «Рівненський обласний центр контролю та профілактики хвороб МОЗ України», відображені в таблицях 2, 3 та на рис. 1.

Захворюваність ГА в Рівненській області за період спостереження мала тенденцію до поступового зниження з 9,22 вип. на 100 тис. населення у 2017 р. до 1,12 у 2021 р. та 0,44 (5 випадків) у 2023 р.

Захворюваність гострим гепатитом В (далі – ГГВ) у Рівненській області мала тенденцію до поступового зниження з 5,26 вип. на 100 тис. населення у 2017 р. до 0,95 у 2021 р. Проте у 2022 р., після повномасштабного вторгнення РФ на територію нашої країни, зафіксовано зростання захворюваності ГГВ у 2,86 раза, до 2,72 вип. на 100 тис. населення. У 2023 р., на другий рік війни, у Рівненській області захворюваність ГГВ становила 5,05, що було у 5,3 раза вище, ніж у 2021 р.

Отже, після повномасштабного вторгнення РФ на територію нашої країни у 2022 р. в Рівненській області зафіксовано зростання захворюваності ГГВ у 2,86 раза, до 2,72 вип. на 100 тис. населення, порівняно із 2021 р.

У 2023 р., на другий рік війни, у Рівненській області захворюваність на гострий гепатит В становила 5,05, що було в 5,3 раза вище, ніж у 2021 р. (табл. 2).

У 2022 р. в Рівненській області спостерігалось зростання захворюваності вперше виявленим хронічним гепатитом В (ХГВ) майже у 2,1 раза, до 1,45 на 100 тис. населення, порівняно із 2021 р. (коли показник захворюваності становив 0,69), а у 2023 р. цей показник захворюваності ще зріс в 1,6 раза, до 2,35 на 100 тис. населення.

Таблиця 2

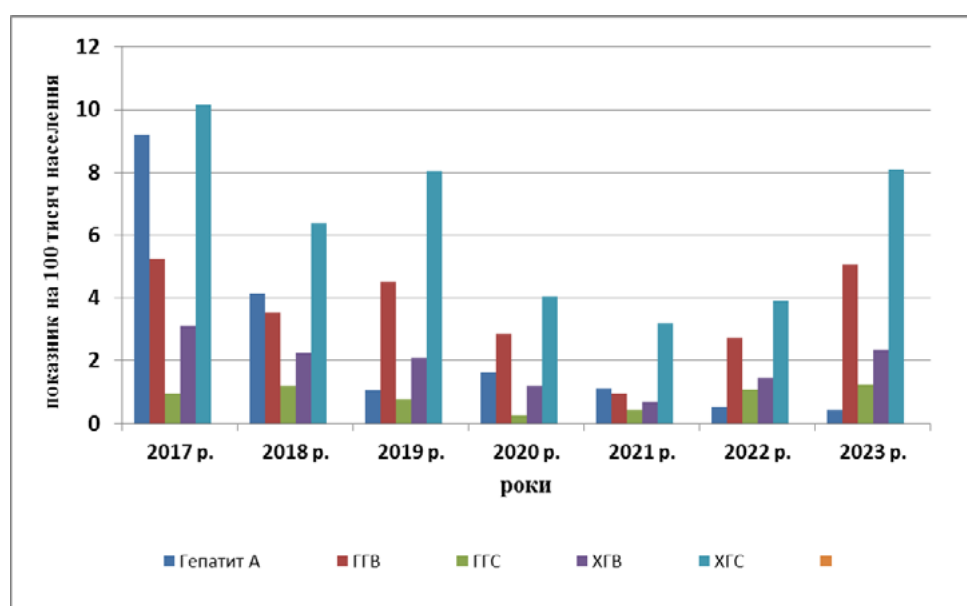
**Показники захворюваності вірусними гепатитами А, В, С
населення Рівненської області й України за 2017–2021 рр.
(до повномасштабної збройної російської агресії на територію України)**

Назва	Територія	2017 р.		2018 р.		2019 р.		2020 р.		2021 р.	
		Абсолютне число	випадки на 100 тисяч населення	Абсолютне число	випадки на 100 тисяч населення	Абсолютне число	випадки на 100 тисяч населення	Абсолютне число	випадки на 100 тисяч населення	Абсолютне число	випадки на 100 тисяч населення
Гепатит А	Рівненська обл.	107	9,22	48	4,14	12	1,04	19	1,64	13	1,12
Гострий гепатит В (ГГВ)	Рівненська обл.	61	5,26	41	3,54	52	4,5	33	2,85	11	0,95
Гострий гепатит С (ГГС)	Рівненська обл.	11	0,95	14	1,21	9	0,78	3	0,26	5	0,43
Хронічний гепатит В (ХГВ)	Рівненська обл.	36	3,1	26	2,24	24	2,08	14	1,21	8	0,69
Хронічний гепатит С (ХГС)	Рівненська обл.	118	10,17	74	6,38	93	8,04	47	4,06	37	3,2

Таблиця 3

**Показники захворюваності вірусними гепатитами А, В, С
населення Рівненської області й України за 2022–2023 рр.
(після повномасштабної воєнної російської агресії на територію України)**

Назва	Територія	2022 р.		2023 р.	
		Абсолютне число	випадки на 100 тисяч населення	Абсолютне число	випадки на 100 тисяч населення
Гепатит А	Рівненська обл.	6	0,54	5	0,44
Гострий гепатит В (ГГВ)	Рівненська обл.	30	2,72	58	5,05
Гострий гепатит С (ГГС)	Рівненська обл.	12	1,09	14	1,22
Хронічний гепатит В (ХГВ)	Рівненська обл.	16	1,45	27	2,35
Хронічний гепатит С (ХГС)	Рівненська обл.	43	3,89	93	8,11

Рис. 1. Показники захворюваності гепатитом А (ГА), гострим гепатитом В (ГГВ), гострим гепатитом С (ГГС), уперше виявленими хронічним гепатитом В (ХГВ), хронічним гепатитом С (ХГС) у Рівненській області за 2017–2023 рр.

Під час повномасштабної російської агресії у 2022 р. захворюваність гострим гепатитом С (ГГС) зросла у 2,5 раза порівняно із 2021 р. (0,43 і 1,09 відповідно). У 2023 р. в Рівненській області захворюваність гострим гепатитом С становила 1,22, що було у 2,8 раза вище, ніж у 2021 р.

У 2022 р. в Рівненській області спостерігається зростання захворюваності вперше виявленим хронічним гепатитом С (ХГС) на 17,74%, до показника 3,89 вип. на 100 тис. населення (2021 р. – 3,2), у 2023 р. цей показник захворюваності зріс у 2,5 раза, до 8,11 на 100 тис. населення.

Висновки. Повномасштабна збройна російська агресія проти України призвела до підвищення ризиків зараження гепатитами А, В і С. У 2022 р. в Рівненській області зафіксовано зростання захворюваності гострим гепатитом В у 2,86 раза порівняно із 2021 р., гострим гепатитом С (ГГС) – у 2,5 раза, уперше виявленим хронічним гепатитом В (ХГВ) майже у 2,1 раза, уперше виявленим хронічним гепатитом С (ХГС) – на 17,74%, а у 2023 р. цей показник захворюваності зріс у 2,5 раза, до 8,11 на 100 тис. населення. Тому така ситуація потребує мобілізації всіх зусиль медичних працівників і громад у профілактиці вірусних гепатитів.

Література

1. Рябоконь О.В., Хелемендик А.Б., Сіянова Л.Ю., Рябоконь Ю.Ю. Аналіз моніторингу хворих на хронічний гепатит В при визначенні необхідності проведення противірусного лікування. *Гепатологія*. 2018. № 1. С. 37–44. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gepat_2018_1_7.
2. Виноград Н.О., Васишин З.П., Козак Л.П. Спеціальна епідеміологія. Київ : Медицина, 2018. 368 с.
3. Вірусні гепатити у схемах, таблицях і рисунках : посібник для медвузів / Б.А. Герасун та ін. Львів : Кварт, 2012. 122 с.
4. Інфекційні хвороби : підручник / О.А. Голубовська та ін. ; за ред. О.А. Голубовської. Київ : Медицина, 2018. 688 с.
5. Національна відповідь програм протидії ВІЛ, ТБ, ВГ та ЗПТ на широкомасштабне вторгнення Росії : звіт Центру громадського здоров'я від 20.06.2022 р.
6. Про схвалення Державної стратегії у сфері протидії ВІЛ-інфекції/СНІДУ, туберкульозу та вірусним гепатитам на період до 2030 р. : розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.11.2019 р. № 1415-р.
7. Сергеева Т.А. Епідеміологія гепатиту В в Україні : офіційна статистика, реалії, проблеми, перспективи. *Клінічна імунологія. Алергологія. Інфектологія*. 2017. № 5 (102) С. 9–20. URL: <https://kiai.com.ua/ua/archive/2017/5%28102%29/pages-9-20/epidemiologiya-gepatitu-v-v-ukrayini-oficiyna-statistika-realiyi-problemi-perspektivi>.
8. Сергеева Т.А. Гепатит С в Україні: захворюваність, поширеність, серопревалентність, серомоніторинг. *Клінічна імунологія. Алергологія. Інфектологія*. 2020. № 5 (125) С. 5–16. URL: <https://kiai.com.ua/ua/archive/2020/5%28126%29/pages-5-16/gepatit-s-v-ukrayini-zahvoryuvanist-poshirenist-seroprevalentnist-seromonitoring>.
9. Global health sector strategy on viral hepatitis 2016–2030. WHO. URL: <http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/246177/1/WHO-HIV-2016.06-eng.pdf?ua=1>.
10. Shevchenko T.N., Shcherbinina M.B., Latsinska S.A., Diklenko T.V. Recent epidemiological trends in HCV-infection in Ukraine / Regulatory. *Mechanisms in Biosystems*. 2017. № 8 (2). P. 210–216. DOI: 10.15421/021733.
11. Razavi H., Waked I., Sarrazin C., et al. The present and future disease burden of hepatitis C virus (HCV) infection with today's treatment paradigm. *J Viral Hepat.* 2014. May 21. Suppl 1. P. 34–59. DOI: 10.1111/jvh.12248.

STATUS OF VIRAL HEPATITIS A, B, C INCIDENCE IN THE RIVNE REGION OF UKRAINE IN 2017–2023

Khoronzhevska I.S.

National University “Ostroh Academy”

Yukhymchuk Yu.M.

National University “Ostroh Academy”

The article is devoted to the state of study of the problem of the spread of viral hepatitis A, B and C. The incidence rates of viral hepatitis A, B and C in the Rivne region for 2017–2023 are analyzed. The article highlights the incidence of acute and chronic viral hepatitis before the full-scale military aggression of the Russian Federation on the territory of our country and during the period of full-scale military aggression. It was established that during the period of the full-scale invasion of the Russian Federation on the territory of Ukraine in 2022–2023, there was an increase in the incidence of viral hepatitis in the Rivne region, which requires increased epidemiological surveillance of these infections. The results of the analysis can be used in the work of practicing doctors and in further scientific research to predict and model the level of morbidity.

Key words: viral hepatitis, incidence, prevalence of disease.